

“ORTAÇAĞ”

Ortaçağ'da Dinsel ve Din Dışı Ezgiler

Ortaçağ bin yıldan fazla bir süre içinde, antik çağ ile Rönesans arasına girmişti. Ne yazık ki dönemin Papazları için ilkçağa ait müzik biçimi şehvet ve putperestliği yansıtmaktaydı. Bu sebeple de Hristiyan Katolik Kilise papazları

kilise içine çalgısal müziğin girmesini yasakladı. Onlara göre en kutsal çalgı “insan sesi” olmalıydı. Bu düşünceyle de Ortaçağ papazları yüzyıllar boyunca kilise koroları tek sesli, kutsal ve tanrıya adanmış ilahilerle müzik üzerinde egemenlik kurmuşlardı.

Kilisenin evrensel dili Latinceydi. Müzikte Latince olarak dini düşünce ve kilisenin mesajını iletmek için aynı melodide seslendiriliyordu. Hristiyanlığın ilk üç yüzyılında Batı'ya aktarılan ezgiler Doğu esintilerini taşıyordu. “Melizmatik” yani tek hecede çok nota temeli yalın ezgilere (plain – chant / plain song) dayanıyordu.

4. yy'da Milano piskoposu Aziz Ambrosius Bizans'tan Milano'ya gitmiş İbrani halk ezgilerini antifon yöntemi ile dinsel içerikli sözlerle birleştirilmişti. Bugün Milano kiliselerinin töreninde hala yer alan bu derlemeler “Ambrosius Ezgileri” olarak anılır. Antifon yönteminde dini lider, rahip, haham her dizinin yarısını söyler, diğer yarısını da halktan koro tamamlar. Antifon bir nevi koro ile dini liderin dütetidir.

• <https://youtu.be/lnketvG.8uo>

Bir de “Gregorius Ezgileri” vardır. 6. Yy'da Roma'da Papa olan Aziz Gregorius o güne kadar olan ilahileri halk ezgilerinden arındırarak kalıcı bir dinsel müzik geleneğinin öncüsü olur. Ortaçağ'da 4 çizgiden oluşan (normalde 5 çizgi) sesleri gösteren şimdiki adıyla porte çizgilerine Neuma adlı alfabeden oluşan simgelerle okunmasını sağlayarak müziği kimlik kazandırdı. Erkek çocuklarının okutulduğu “Schola Cantorum” adında kurduğu müzik okulunda okutulan Gregorius ezgileri Latince olup tek sesli bir melodi çizgisinde ritmik düzeni olmayan çalgısız eserlerdi. Kutsallık, dinginlik ve güven duygusunu yansıtarak huzurlu bir ortamı taşıyordu.

• <https://youtu.be/vVjenoCEvG8>

DB Didem
Mülayimsi
Argüden
UR 2420
Bölge
Acarkent
Rotary Kulübü

Guido'nun eli

Size şimdi başlıca ayın müziği biçimi olan MİSSA'dan söz etmek istiyorum. Törende son dua olduğundan sözlük anlamı tören sona erdirdir. Missa'larda melizmatik, silabik (her heceye bir nota) ve neumatik formlarına göre nota ve söz yerleştiriliyordu. Tarih boyunca birçok besteci missa olarak müzik bestelemiştir. En beğendiğim J.S Bach'ın Missa'sında Agnus Dei bölümünü dinlemenizi tavsiye ederim. <https://youtu.be/n5Ea4j-Si3M> Missa bölümleri Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus ve Agnus Dei olarak adlandırılıyordu.

Ortaçağ'daki bir önemli gelişmede Rahip Guido'nun koro çocuklarına dua ezberletmek için geliştirdiği yöntemdir. Elin parmaklarına girinti ve çıkıntılara metnin ilk hecelerini yazar ve gam dizisinin (Do, Re, Mi, Fa, Sol, La, Si) yedi notasını gösterirdi.

- ✓ UTqueant laxis (UT sonradan Do olmuştur.)
- ✓ REsonare fibris
- ✓ Mira gestorum
- ✓ FAMuli tourum
- ✓ SOL polluti
- ✓ LABi reatum
- ✓ Sancte lonnes (SA sonradan Si olmuştur.)

Bu yöntem Müzik Tarihinde "Guido'nu Eli" olarak geçti.

Kilise müziğinden sokak müziğine geçiş dönemi çocukların sokakta oyun oynarken söylediği Gregorius ezgilerinden başlamıştı. Zamanla müziğin yapısı değişmese de sözleri, konusu değişime uğramıştı. 11. yy'da "Gezgin Ozanlar" ortaya çıkmıştı. Kilise baskısı olmadan özgürce yaşama sevincini anlatan hem çalıp hem de söyleyen zaman zaman dans eden bu ozanlara her yörede farklı isimler verilmişti. Okul yıllarımda en çok sevdiğim ve hafızamda yer eden isim "Trabadur ve Minnesinger" olmuştu. Troubadour (ezgi ve şiir) şair ve besteci anlamını taşıyordu.

Çalgılar arasında kemanın atası olarak "Fidel" tercih edilmişti. Arp ve Lavta'da dönemin favorileri sayılırdı.

13. yy'da derlenen ve günümüze gelen "Carmina Burana" adlı şarkılar Benedikten manastrında bulunmuş el yazmalarıdır. Din dışı dünyadan aşkı, şehveti, içkiyi ve töre dışı konuları içerirdi. 1930'da 25 bölümlü bu sahne

6. Yy'da Roma'da Papa olan Aziz Gregorius o güne kadar olan ilahileri halk ezgilerinden arındırarak kalıcı bir dinsel müzik geleneğinin öncüsü olur

kantatını derleyerek üne kavuşmasını sağlayan Alman besteci Carl Orff popüler bir eser bırakmıştır.

• <https://youtu.be/ESC-j3SnXk>

Evet Ortaçağ uzun bir süreyi kapsadığı gibi karanlık çağ olmasına rağmen sonlara doğru birçok esntrumanın, dans müziğinin alt yapısı oluşmaya başlamıştı. Gelecek yazımda Ortaçağ'da ve dünyadaki izlerden söz edeceğim.

Sağlık, huzur ve müzikle kalın ...